OIKEUSMINISTERIÖ

Lainsäädäntöjohtaja Tuula Majuri

LAUSUNTO

5.12.2016

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

HALLITUKSEN ESITYS LAEIKSI TERVEYDENHUOLTOLAIN JA SOSIAALIHUOLTOLAIN MUUTTAMISESTA (HE 224/2016 VP): Sosiaali- ja terveysministeriön täydentävä lausunto 25.11.2016

Perustuslakivaliokunta on pyytänyt 30.11.2016 järjestetyssä suullisessa kuulemisessani laatimaan valiokunnalle myös kirjallisen lausunnon otsikkoasiasta.

Hallituksen esityksen perustelujen sekä sosiaali- ja terveysministeriön täydentävän lausunnon perusteella kyse näyttäisi olevan perustuslain 6, 17 ja 19 §:n välisestä punnintatilanteesta, jossa on lisäksi otettava huomioon perustuslain 122 §:ssä hallinnollisille jaotuksille asetetut tavoitteet (pyrkimys yhteensopiviin aluejaotuksiin, joissa turvataan suomen- ja ruotsikielisen väestön mahdollisuudet saada palveluja omalla kielellään samanlaisten perusteiden mukaan). Alueen ruotsinkielisen väestön kielelliset oikeudet toteutuisivat parhaiten vaihtoehdossa, jossa Vaasan keskussairaala valittaisiin laajan ympärivuorokautisen päivystyksen sairaalaksi. Sosiaali- ja terveysministeriön täydentävässä lausunnossa esitettyjen tietojen perusteella koko alueen väestön palvelujen saatavuus, saavutettavuus ja potilasturvallisuus toteutuisivat puolestaan parhaiten vaihtoehdossa, jossa Seinäjoen keskussairaala valittaisiin alueen laajan päivystyksen sairaalaksi.

Hallituksen esityksen ja ministeriön täydentävän lausunnon perusteella jää jossain määrin epäselväksi, mitä tarkoitetaan todettaessa, että Vaasan keskussairaala voi jatkaa hyvin kattavaa päivystystoimintaa käytännössä nykyisellä tasolla ehdotetun lainmuutoksen jälkeenkin. Jos näin tosiasiassa on, voidaan arvioida, että ehdotetusta muutoksesta aiheutuvat heikennykset kielellisiin oikeuksiin eivät muodostu kovinkaan merkittäviksi. Tällä seikalla on vaikutusta esityksen valtiosääntöoikeudelliseen arviointiin.

Perustuslakivaliokunta on aikaisemmassa perustuslain 122 §:ää koskevassa tulkintakäytännössään todennut, että jos hallinnollisesti toimiva aluejako on mahdollista määritellä useilla vaihtoehtoisilla tavoilla, perusoikeuksien turvaamisvelvollisuus edellyttää, että niistä valitaan vaihtoehto, joka

Käyntiosoite	Postiosoite	Puhelin	Faksi	Sähköpostiosoite
Eteläesplanadi 10 HELSINKI	PL 25 00023 VALTIONEUVOSTO	02951 6001	09 1606 7730	oikeusministerio@om.fi

parhaiten toteuttaa kielelliset perusoikeudet (PeVL 21/2009 vp, s. 3-4; PeVL 67/2014 vp, s. 14/I). Valiokunta ei ole tarkemmin avannut lausuntokäytännössään hallinnollisesti toimivan aluejaon käsitettä. Nyt käsillä olevassa tulkintatilanteessa olisi tarpeen arvioida tarkemmin sitä, mitä edellytetään hallinnollisesti toimivalta aluejaolta ja onko nyt käsillä asetelma, jossa tosiasiallisesti on useita vaihtoehtoisia tapoja muodostaa hallinnollisesti toimiva aluejako.

Taloudellisten näkökohtien, viranomaisorganisaation tarkoituksenmukaisen sisäisen toiminnan ja aluejaotusten yhteensopivuuden lisäksi hallinnollisesti toimivan aluejaon voidaan katsoa sisältävän vaatimuksen siitä, että jako turvaa perusoikeuksien toteutumista kokonaisuutena. Tällainen näkökanta saa tukea perustuslain 22 §:ään perustuvasta perusoikeuksien turvaamisvelvoitteesta. Perusoikeuksien yleisten oppienkin mukaan perustuslain perusoikeusjärjestelmä on tulkinnallinen kokonaisuus, jolloin eri perusoikeuksien välisissä ristiriitatilanteissa tulee valita se vaihtoehto, joka toteuttaa mahdollisimman hyvin kaikki keskenään kilpailevat perusoikeudet. Näin ymmärrettynä nyt käsillä olevassa asetelmassa ei näyttäisi olevan useita vaihtoehtoisia tapoja muodostaa hallinnollisesti toimiva aluejako.

Nykyinen kansalliskieliä koskeva kielilainsäädäntö muodostaa monimuotoisen ja osin sekavankin kokonaisuuden, jossa yksilön kielelliset oikeudet määräytyvät hyvin pitkälle hallintoviranomaisten kielellisen aseman perusteella. Yksikielisessä viranomaisessa yksikön kielelliset oikeudet ovat tosiasiallisesti merkittävästi heikommat kuin kaksikielisessä viranomaisessa. Hallintoviranomaisen kielellinen asema kielilainsäädännön peruslähtökohtana, johon myös kielellisiä oikeuksia koskeva erityislainsäädäntö (ml. terveydenhuoltolainsäädäntö) tukeutuu, on aikanaan säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVM 9/2002 vp, s. 3/I; HE 309/1993 vp, s. 65/I ja PeVM 25/1994 vp, s. 11/II). Myös saamen kielilaki lähtee yksilön kielellisiä oikeuksia koskevassa sääntelyssään samansuuntaisista lähtökohdista. Hallintoviranomaisten kielellisen aseman ja hallintojaotusten muutoksissa on kuitenkin otettava huomioon perustuslain 122 §:ssä asetettu pyrkimys yhteensopiviin aluejaotuksiin, joissa turvataan suomen- ja ruotsinkielisen väestön mahdollisuudet saada palveluja omalla kielellään samanlaisten perusteiden mukaan.

Ottaen huomioon edellä todetun vertailun Vaasan ja Seinäjoen keskussairaaloiden välillä, uudistukselle asetetut yleiset vaatimukset päivystysrakenteista sekä hallinnollisesti toimivan aluejaon kiinnittymisen perusoikeuksien toteutumiseen kokonaisuutena voidaan hallituksen esityksessä ehdotettua Seinäjoen keskussairaalan valintaa pitää perusteltuna. Jos lakiehdotuksesta aiheutuisi olennaisia heikennyksiä alueen ruotsinkielisen väestön kielellisille oikeuksille, voitaisiin näitä torjua asettamalla Seinäjoen keskussairaalalle nimenomainen lakisääteinen velvoite tarjota laajan päivystyksen palvelut sekä suomen- että ruotsinkielellä.